

Safranbolu Pencerelerinin Sanatsal ve Sosyolojik Açıdan İncelenmesi

Examination of Safranbolu Windows from Artistic and Sociological Perspectives

Sebahat KILIÇ BÜLBÜL¹

Özet

Safranbolu geleneksel konut mimarisinde pencereler, en iyi şekilde planlanmış birer tasarım ürünüdür. Safranbolu pencereleri aydınlatma, dış etkenlerden korunma, mahremiyet gibi işlevselliklerinin yanı sıra sanatsal açıdan da önem arz eden son derece estetik mimari elemanlardır. Odanın konumuna göre güneş ışığından olabildiğince yararlanmak için her duvarına, üçer pencere olmak üzere en az altı pencere ve ayrıca köşe pencereleri yerleştirilmiştir. Oda pencereleri genellikle 2/1 oranında 100-110 cm yüksekliğinde, 50-55cm genişliğindedir. Pencerelerin estetik açıdan güzel görünmesi ve odanın dışarıdan görülmemesi için, yastık ve sedir örtülerine uyumlu bir şekilde hazırlanmış ucu dantelli veya beyaz iş desenli beyaz perdelerle süslenmiştir. Safranbolu penceresi ve perdesi sanatsal açıdan bütünleşmiş ince bir zarafet örneğidir. 1937 yılında Karabük'te Demir çelik fabrikasının açılması ile Safranbolu bağlar bölgesinde modern yapılara yerleşen halk tarafından ahşap evler el değiştirmiş satılmış ve bilinçsizce tahrip edilmiştir. Bu tahribattan en çok zarar gören elemanlar da pencereler olmuştur, Koruma kurulu kararlarına kadar asri pencere modasına uyarak pencereleri değiştirip üçlü pencereler yerine asri pencereler yapılmıştır. Çalışmada Safranbolu konut mimarisinde yer alan birbirinden farklı pencereler ele alınarak sınıflandırılmış ve fotoğraflanmıştır. Kafesli pencere, tepe penceresi(revzenler), tömek, kim geldi penceresi, muşabak(giliste), kara kapaklar, cihannüma pencereleri, ahşap parmaklıklıklı pencere, giyotin pencere, ferforjeli dükkân pencereleri ve resmi binaların pencereleri işlevsellikleri ile anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Safranbolu Penceresi, Revzen, Geleneksel Konut Mimarisi, Tömek, Cihannüma, Giyotin

Abstract

In Safranbolu traditional residential architecture, windows are products of well-planned design. Safranbolu windows are extremely aesthetic architectural elements that are important from an artistic point of view as well as their functionality such as lighting, protection from external factors and privacy. Depending on the location of the room, at least six windows, three windows each, and corner windows are placed on each wall to benefit from sunlight as much as possible. Room windows are generally 100-110 cm high and 50-55 cm wide at a ratio of 2/1. In order for the windows to look aesthetically pleasing and the room not to be seen from the outside, it is decorated with white curtains with lace or white work patterns, prepared in harmony with pillows and cedar covers. Safranbolu window

¹Karabük Üniversitesi, Safranbolu Şefik Yılmaz Dizdar Meslek Yüksekokulu, Karabük

ORCID:

S.K.B.: 0000-0001-7498-2551

Corresponding Author:

Sebahat KILIÇ BÜLBÜL

Email:

skilic@karabuk.edu.tr

Citation: Kılıç-Bülbül, S. (2023). Safranbolu pencerelerinin sanatsal ve sosyolojik açıdan incelenmesi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13 (4): 794-810.

Submitted: 18.12.2023

Accepted: 24.12.2023

and curtain are an example of artistically integrated fine elegance. With the opening of the iron and steel factory in Karabük in 1937, wooden houses were changed hands, sold and unconsciously destroyed by the people who settled in modern buildings in the Safranbolu Bağlar region. The elements that suffered the most from this destruction were the windows. Until the decisions of the Preservation Board, the windows were changed in accordance with the modern window fashion and modern windows were made instead of triple windows. In the study, different windows in Safranbolu residential architecture were classified and photographed. Lattice windows, skylights (revzen), tömek, who came window, musabak (giliste), black covers, world windows, windows with wooden bars, guillotine windows, wrought iron shop windows and windows of official buildings are explained with their functionality.

Keywords: Safranbolu Window, Revzen, Traditional House Architecture, Tömek, Cihannüma, Guillotine

1. GİRİŞ

İnsan kendini korumak ve yaşamak için kurmuş olduğu mekâna, aydınlık sağlamak, dış dünya ile psikolojik ve fiziki bağlantı kurmak için farklı boyutlarda açıklıklar oluşturmuştur. Tarihi süreç içerisinde bu açıklıklar ihtiyaca göre boyutlandırılmış, şekillendirilmiş ve sanatsal açıdan bezenerek gelişim göstermiştir (Uluengin, 1982).

İlk örnekleri Mısır'da Karnak Tapınağında görülen taş kafeslerle kapatılmış pencereler olarak gösterilebilir. Boşluklarda görülen pencere camının ise ilk kez Romalılar tarafından kullanıldığı ileri sürülmektedir (Battal vd 2023). Romalılar 3. yüzyılın sonlarında, camın sıvı malzemesini büyük düz bir taş üzerine dökerek ilk pencere camını yapmış, ancak büyük levha şeklindeki camlar 11. yüzyılda gerçekleştirilebilmiş, zaman içerisinde kuzeye ve tüm Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Önceleri sadece kiliselerde görülen cam, 16. yüzyılda üretimin artması ve halkın ekonomik durumunun iyileşmesi ile orta hali evlerde de kullanılmaya başlamıştır (Erdoğan, 2015). Teknolojinin gelişimiyle birlikte ahşap ve metal malzeme kullanımı ile yapının strüktürünü oluşturmaya başlayarak sadece açıklıkları kapatmanın ötesine geçmiştir. Süreç içerisinde renkli camların bulunuşuyla vitray pencereler ve Osmanlıda revzen-i menkuş olarak adlandırılan tepe pencereleri de sivil ve dini mimaride yerini almıştır.

Pencere olarak adlandırılan boşluklar, yapının yer aldığı coğrafyada bulunan malzeme çeşitliliğine ve iklim şartlarına göre karakter kazanır. Osmanlı- Türk sivil mimarisinin önemli bir ögesi olan pencere açıklıkları yapıya estetik açıdan değer katmasının yanı sıra cephe özelliklerini de yansıtmaktadır. Geleneksel Türk konut mimarisinde yöresel malzeme farklılıkları olmakla birlikte ortak özelliklerde çoğunluktadır.

Geleneksel Türk evi genellikle iki veya üç kattan oluşur. Evin temelini oluşturan zemin katlar, içerinin görünmemesi için mahremiyet ve korunma gereği penceresiz olup, taş duvarlarla örülüdür. Bu katlarda sadece havalandırma ve aydınlatma için kullanılan temek adı verilen küçük açıklıklar mevcuttur. Orta katta daha az ve küçük olan pencere sayısının üst katta arttığı görülmektedir (Günay,1981). Her odada genellikle yan yana üçerli dizilmiş şekilde altı veya köşe penceresiyle yedi pencere yerleştirilmiştir.

Safranbolu'nun da içinde yer aldığı Doğu ve Batı Karadeniz bölgelerindeki evlerin pencere sistemleri bölgenin bitki örtüsüyle uyumlu ahşap kullanımını geliştirmiştir (Yıldız, 2023). Ahşap malzeme kullanılarak yapılan pencerelerde çeşitli kafes ve parmaklıklar, kapaklar da cepheye sanatsal açıdan değer katmaktadır. Pencere ölçüleri ½ oranında,100-110cm yüksekliğinde, 50-55cm genişliğinde olup, insan ölçüsünün kullanımına uygun göz hizasına yerleştirilmiştir (Uşma, 2021).

Safranbolu geleneksel konut mimarisinde pencereler, birbirinin ışığını kesmeyecek şekilde planlanmış, odanın konumuna göre güneş ışığından olabildiğince yararlanmak için her duvarına, üçer pencere olmak üzere en az altı pencere ve ayrıca köşe pencereleri yerleştirilmiştir.

Çalışmada, UNESCO tarafından dünya miras listesine alınmış Safranbolu evlerinin pencereleri incelenmiştir. Revzenli tepe pencereleri, kara kapakları, ahşap kafes ve parmaklıkları, temek pencereleri görsellerle sınıflandırılarak anlatılmıştır.

2. YÖNTEM

UNESCO tarafından koruma altına alınmış Safranbolu evlerinin kendine özgü pencere yapısı estetik, sanatsal ve sosyal açıdan önemli birer mimari öğeyi oluşturmaktadır. Geleneksel Türk konut mimarisine göre düzenlenmiş pencere elemanları çeşitlilik açısından da önem arz etmektedir. Mimari özelliklerinin yanı sıra sosyal anlamdaki şekillenışı de oldukça dikkat çekicidir. Modern hayata geçiş döneminde, yeni düzen asri pencere modasına öykünmeler olmuş, koruma kararları alınana kadar pencerelerin bir kısmında bozulmalar ve tahribatlar meydana gelmiştir. Özellikle revzen (tepe pencereleri) pencerelerin korunamadığı gözlemlenmiştir.

Çalışma kapsamında alan araştırması yöntemi uygulanarak, Safranbolu evlerinin pencere fotoğrafları çekilmiş, çeşitliliğine göre sınıflandırılmıştır.

Aynı zamanda tarihi süreç içerisinde pencere oluşumu ve geleneksel Türk evi yapısındaki pencerelerle ilgili literatür taraması yapılarak, çalışma konusu tez, makale, kitap ve bildiri metinleri ile desteklenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Temek (Tömek) Pencereleri

Safranbolu evleri kalabalık aile yapısı sebebi ile geniş, iki veya üç katlı ve çok odalıdır. Hayat bölümü, 60-80 cm kadar yükselen taş duvarlarla örülü giriş kısmıdır. Bu katta yer alan pencereler *temek* olarak adlandırılır. Dışarıdan dar ve küçük görülen pencere açıklığı içeriye doğru genişleyerek ışığın içeriye daha fazla gelmesini sağlar, aynı zamanda evi nemden koruma ve havalandırma işlevini de üstlenen temek pencereler güvenlik açısından da işlevsel olarak planlanmış mimari elemanlardır. Bazı temek pencerelerinde güvenlik amaçlı metal kapaklar bulunmaktadır. (Resim 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8).

Resim 1. Temek Penceresi Safranbolu Eski Belediye Binası

Resim 2. İzzet Mehmet Paşa Camii Şadırvan Temek Penceresi Dış Görünüş -Sol

Resim 3. İzzet Mehmet Paşa Camii Şadırvan Temek Penceresi İç Görünüş-Sağ

Resim 4. Bezemesiz ve Kapaksız Temek Penceresi

Resim 5. Demir Kapaklı Temek Pencereleri

Bazı Safranbolu evlerinin ve dükkanların giriş kapılarının üstünde havalandırmak ve aydınlatmak amaçlı, üzeri dökme demir parmaklıklı veya sade temek pencereler yer alır.

Resim 6. Camsız ve Ferforjesiz Temek Pencere Örneği-Sol

Resim 7. Camsız Ferforjeli Temek Pencere Örneği-Sağ

Resim 8. Dükkân Temek Pencere Örneği

3.2. Cihannüma Pencereleri

Osmanlı mimarisinde farklı tipolojilerle karşımıza çıkan cihannüma Farsçada “dünyayı gören” anlamına gelmektedir. Çatı katına manzaraya hâkim konumda yerleştirilmiş, etrafı seyretmek için camekanla çevrilmiş odalar, aynı zamanda cephe ve sokağa da estetik bir görünüş sağlamaktadır (Çetin, 2008). (Resim 9, 10).

Resim 9. Dört Etrafı Camekanla Çevrili Cihannüma-Ata Efendiler Evi

Resim 10. Tek Cepheli Cihannüma Örneği

3.3. Kim Geldi Penceresi

Üst kattan inmeden gelen misafirin kim olduğunu görebilmek için mükemmel bir açıyla planlanmış ve içerideki insanın görünmemesi için kafes içine alınmış pencerelere verilen addır. Mahremiyet konusuna tüm pencere düzenlerinde önem verilmiş, dini, sosyal ve estetik açıdan mükemmel bir şekilde planlanmıştır (Resim 11, 12, 13, 14).

Resim 11. Kim Geldi Pencersi Alttan Görünüş

Resim 12. Yan Görünüş

Resim 13. Yatay Kafesli Kim Geldi Penceresi

Resim 14. Çapraz Kafesli Kim Geldi Penceresi

3.4. Giyotin (Sürme) Pencere

Safranbolu evlerinde sıkça görülen, yukarı-aşağı yönde hareket ederek açılan yani düşey sürme pencere tipine "giyotin pencere" adı verilir. Batı etkilerinden sonra ise düşey sürme pencereler görülmeye başlar (Saralioğlu, 2008). Bu pencerelerde kanatlar menteşe yardımıyla açılmayıp, yukarı aşağı veya sağa sola sürülerek açılıp kapanırlar. Güvenli ve modern aksesuarlar ile kullanımı çok rahattır. Tarihi yapılarda sıkça rastlanmasının yanı sıra, mimari üslup gereği yeni binalarda da giyotin pencereler kullanılabilir. Ülkemizde olduğu kadar Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde de kullanılan oldukça yaygın ve şık bir pencere tipidir (Resim 15, 16).

Resim 15. Asmazlar Çarşı Evi Kafesli Giyotin Pencereleri-Havuzlu Salon

Resim 16. Bezemesiz ve Kafesiz Giyotin Pencere Modeli

3.5. Revzen (Tepe) Pencereleeri

Avrupa'da özellikle kiliselerde kurşun kayıtlar kullanılarak oluşturulan vitraylar, Osmanlı'da alçı kayıtlar kullanılır şekilde revzen adı altında karşımıza çıkmaktadır. Müzeyyen pencere olarak da adlandırılan tepe pencereleri, köşk, kasır, yalı ve varlıklı insanların konaklarında görülen nadide örneklerdir. Safranbolu evlerinde beş evde revzen pencere tespit edilmiştir. Odanın normal dizideki pencere düzeninin üst sırasına yerleştirilen pencereler içlik ve dışlık parçalardan oluşur ve açılıp kapanmayan sabit pencerelerdir. Kara kapakların kapandığı zamanlarda ay ve gün ışığını içeriye alan aydınlatma aracı olmasının yanı sıra estetik ve sanatsal açıdan da muhteşem örneklerdir.

3.5.1. Emir Hoca Zade Ahmet Bey Evi

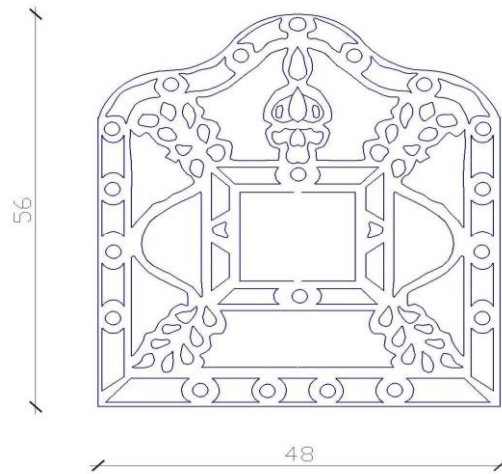
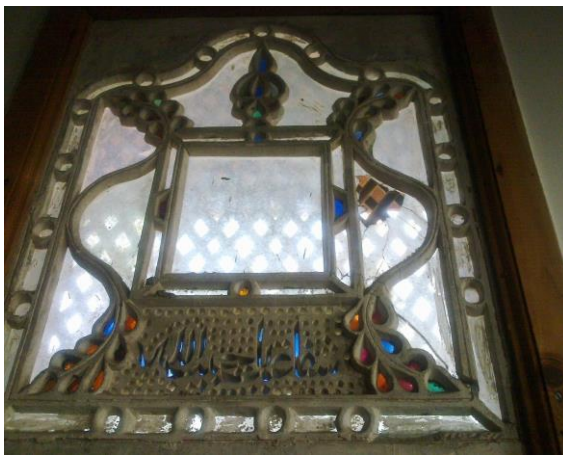
1974 yılında Safranbolu'da ilk onarım ve restorasyonu yapılan ev, künde-kâri tekniği ahşap işçilik ve revzenleri ile ayrıcalıklı özelliklere sahiptir. Yaklaşık 380 yıllık olduğu bilinen evin baş odası İzzet Mehmet Paşa'nın kız kardeşi Fatma Hanım'ın yazlık gelin odasıdır.

Tepe pencerelerindeki revzenler Safranbolu'daki en usta işçilikli örneklerdir. Revzenlere restorasyon sırasında dokunulmamış sadece çerçevelerle desteklenmiştir. Baş odada tepe penceresi olarak 4 bir cephede, 4 bir cephede olmak üzere 8 adet revzen bulunmaktadır (Kılıç, 2011). (Resim 17, 18, 19, 20)

Resim 17. Emir Hoca Zade Ahmet Bey Evi Başoda Tepe Pencereleeri

Resim 18. Emir Hoca Zade Ahmet Bey Evi Tepe Pencereleeri Ahşap Kafesli Dışlıklar

Resim 19. "Şefa'at Ya Habibullah" Yazılı Tepe Pencere Detayı

Resim 20. Tepe Pencere Çizimi

3.5.2. Hacı Kadıların Evi (Şekerci Osman Evi)

Hacı Kadıların Evi 1905 tarihinde yapılmış, Safranbolu Çarşı merkezinde Akçasu mahallesinde, Akçasu deresinin yanında yer alan önemli yapılardan biridir. Başodası ve tepe pencereleri orijinaldir ama dış cephesi uygun olmayan bir şekilde sıvanmıştır. Tepe pencereleri 3'ü bir, 3'ü bir cephede olmak üzere 6 adet olarak orijinalliğini korumaktadır. Bütün pencerelerin ölçü ve yapım tekniği aynıdır (Kılıç, 2011). (Resim 21, 22, 23, 24).

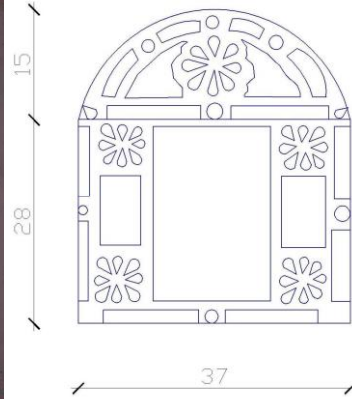
Resim 21. Hacı Kadıların Evi Dış Görünüşü

Resim 22. Hacı Kadıların Evi Baş Oda

Resim 23. Tepe Pencere Detay

Resim 24. Tepe Pencere Çizimi

3.5.3. Mektepçiler Evi (Safranbolu Medresesi)

Yapı, Safranbolu'ya müderris olarak tayin edilen Kürt Mehmet Efendi tarafından 1786-7 yılında yaptırılmıştır. Medrese bugün 225 yaşındadır. Cephede 3 adet tepe penceresi bulunmaktadır (Resim 25, 26, 27, 28).

Resim 25. Mektepçiler Evi (Safranbolu Medresesi) Cephe

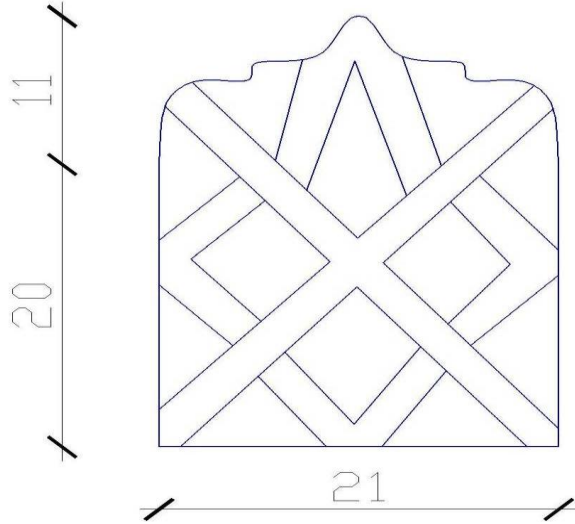

Resim 26. Baş Oda Tepe Pencereleri

Resim 27. Tepe Penceresi Detay

Resim 28. Tepe Pencere Çizimi

3.5.4. Asmazlar Bağ Evi

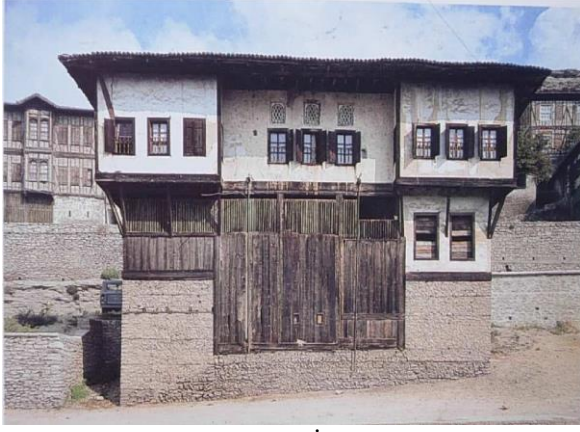
Asmazlar bağ evi Safranbolu'nun bağlar semtinde (hicri 1237-miladi 1821-1822) inşa edilmiştir. Baş odanın tepe pencereleri alçı vitraydır. Ne yazık ki 2003-2007 yılları arasında yapılan restorasyon aşamasında bozulan tepe pencereleri, renkli vitray camları yerine plastik bir malzeme ile kaplanmıştır. Orijinal tepe pencerelerinin eski resimlerine bütün çabalara rağmen ulaşılamamıştır (Resim 29, 30).

Resim 29. Asmazlar Bağ Evi Genel Görünüş Resim 30. Asmazlar Bağ Evi Baş Oda Tepe Pencereleri

3.5.5. Saraçlar Evi

Saraçlar evi 2009 yılında 2.yangınına yaşamış olduğu için orijinal yapım tarihine ulaşılamamıştır Tepe pencereleri 3. katta baş odada bulunmaktadır. Ön kuzey cephede 3 adet doğu batı ve güney cephelerinde de 2 'şer adet tepe penceresi bulunmaktadır. 2009 tarihinde geçirmiş olduğu yangında ikinci ve üçüncü katları yanmış durumdadır. Şu an da ise ev tamamen yok olmuştur. Kalıntılarından ve eski fotoğraflarından elde edilen bilgi ve belgeler dâhilinde çizimler en doğru şekilde yapılmıştır (Resim 31, 32, 33, 34).

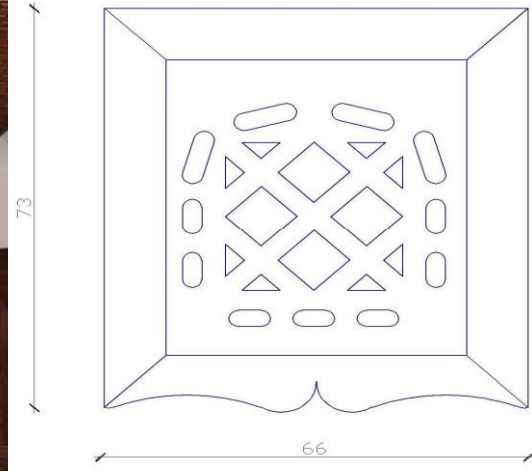
Resim 31. Saraçlar Evi İlk Görüntüsü

Resim 32. Saraçlar Evi Restorasyon Sonrası

Resim 33. Tepe Pencelerinin İçerden Görünüşü

Resim 34. Tepe Penceresi Çizimi

3.6. Kafesli Pencereler

Toplumsal ve dini yaşam kuralları gereği evin içinin görünmemesi için planlanmış ahşap pencere kafesleri estetik açıdan da uyum içerisinde planlanmış mimari elemanlardır. Genellikle evlerin yola bakan cephelerinde görülen, gliste veya muşabak adı da verilen kafesler pencere tiplerine göre şekillenmiştir (Resim 34, 35, 36, 37, 38, 39).

Resim 35. Yatay Çizgili Panjur Şeklinde Kafesler

Resim 36. Çapraz Kafesler

Resim 37. Taç Detaylı Kafesler

Resim 38. Ortada Baklava Dilimli Çapraz Kafes

Resim 39. Alt Sıralara Yerleştirilmiş Çapraz Kafesler

Resim 40. Gliste Örneği

3.7. Parmaklıklar

Evlerin güvenliği için planlanmış ahşap parmaklıklar, bazen sadece pencerenin alt kısmına bazen alt ve üst kısımlarına farklı şekillerde estetik bir biçimde yerleştirilmiştir (Resim 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49)

Resim 41. Alt Sırada Yerleştirilmiş Parmaklıklar

Resim 42. Mekân İçi Görünüş

Resim 43. Pencereye Bütün Olarak Uygulama

Resim 44. Alt Sıra Yerleşimi

Resim 45. Alt ve Üst Sıraya Üçerli Yerleştirilmiş Parmaklık -Sol
Resim 46. Alt Sıraya İkişerli Yerleşmiş "S" Kıvrımlı Parmaklık -Sağ

Resim 47. Alt Sıraya Üçerli Yerleştirilmiş Parmaklık -Sol
Resim 48. Üst Sıraya Üçerli Yerleştirilmiş Parmaklık -Sağ

Resim 49. Alt ve Üst Kısma Tekli Olarak Yerleştirilmiş Köşe Penceresi-Sol

Resim 50. Kafes, Parmaklık ve Kara Kapakların Birlikte Görüntüleri-Sağ

3.8. Kara Kapaklar

Geleneksel Türk evi mimarisinde olduğu gibi Safranbolu evlerinde de kara kapaklar, güneşten, soğuktan ve güvenlik amacıyla yapılmış ahşap elemanlardır. Özellikle yazın bağlar bölgesine göç eden ev halkı evin korunması için kara kapakları tamamen kapatır. Demirden yapılmış özel kancalarla kara kapaklar açık veya kapalı tutulur. Açık tutmak için yapılmış ince uzun yel demiri, pencere topundaki düğmeye takılır (Resim 50, 51, 52).

Resim 51. Yel Demiriyle Açık Tutulmuş Kara Kapaklar

Resim 52. Kara Kapakların Kapanmış Görüntüsü

Resim 53. Açık ve Kapalı Görüntüler

3.9. Cumba Pencereleleri

Geleneksel Türk evi mimarisinde dolayısıyla Safranbolu evlerinde de görülen en önemli özellik cumbalardır. Yapının cephesindeki çıkmaların üzerine yapılan üstü örtülü, üç tarafı pencereleli bir nevi kapalı balkon olarak nitelendirebileceğimiz cumba, Safranbolu evlerinin vazgeçilmez en estetik ve fonksiyonel birimleridir. Safranbolu pencerelelerinde önemli bir ayrıntıda dantelli ve patiska perdeleridir. Perdeler pencerelelerle bütünleşmiş bir şekilde estetik bir görüntü sağlamaktadır (Resim 53, 54, 55,56).

Resim 54. Cumba Pencereleleri

Resim 55. Cumbalı Pencerenin İçten Görünüşü

Resim 56. Dantel Anglez Modeli

Resim 57. Dantelli Patiska Perde Modeli

4.10. Kamu Binaları Pencereleleri

Safranbolu'da kamu binaların pencereleleri daha büyük boyutlu ve sadedir. Kara kapaklar, parmaklık ve kafeslerin görülmediği pencereleler ahşap çerçevelidir. Kenarları dikdörtgen veya oval taş işçiliği ile çevrili görkemli ve estetik görünüşleri ile dikkat çekicidir (Resim 57, 58).

Resim 58. Eski Hastane Binası

Resim 59. Eski Hükümet Konağı-Kent Tarihi Müzesi

4.11. Ferforjeli Pencereleler

Safranbolu mimarisinde bazı evlerin alt katlarında, kapı girişlerinin üstünde ve özellikle dükkân pencerelerinde, ahşap öğeler dışında güvenlik amaçlı, camlı, camsız veya metal kapaklı ferforje uygulamaları da görülmektedir (Resim 59, 60,61,62,63,64).

Resim 60. Metal Kapaklı Ferforje

Resim 61. İç Görünüş

Resim 62. Ana Giriş Kapı Üstü Ferforje

Resim 63. Alt Katta Bulunan Ferforje Detayı

Resim 64. Birinci Katlarda Yer Alan Detay

Resim 65. Parmaklık Detaylı Ferforje

SONUÇ

UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alan Safranbolu, tarihi ahşap evleriyle tanınan tarihi bir kenttir. Sanatsal açıdan ahşap, metal, cam, taş, alçı, kalemişi ve kendine özgü el sanatları ile oldukça zengin bir kültüre sahiptir. Safranbolu kültürü ve mimari yapılarının her birimi sanat değeri taşıyan araştırmalara konu olacak nitelikte özgün yapıya sahiptir. Çalışmada, dantel ve patiska perdeleriyle bütünleşmiş, ritmik bir yapıyla cepheye yerleştirilmiş, sokağa ve kente de bütünlük ve sanatsal açıdan değer katan pencereler ele alınmıştır.

Safranbolu pencerelerinin mahremiyeti dikkate alınarak planlanmış olması sosyolojik açıdan önem arz etmekte birlikte göze ve duygulara hitap eden ince bir zevkle kurgulandığı görülmektedir. Pencereler, evin en iyi şekilde aydınlatılmasını sağlayacak şekilde bir mimarlık harikası olarak planlanmıştır. Odanın konumuna göre güneş ışığından olabildiğince yararlanmak için her duvarına, üçer pencere olmak üzere en az altı pencere ve ayrıca köşe pencereleri yerleştirilmiştir. Oda pencereleri genellikle 2/1 oranında 100-110 cm yüksekliğinde, 50-55cm genişliğindedir.

1937 yılında Demir Çelik Fabrikasının kurulmasıyla sosyal yaşam tarzı değişmeye başlamıştır. 1960'lı yıllarda bağlarda yapılan yeni evlere taşınmakla beraber Safranbolu evleri satılmış el değiştirmiştir. Bir dönem asri pencere modasına öykünme sonucu birçok orijinal Safranbolu penceresi koruma kurulunca alınan önlemlere kadar tahrip olmuş ve bozulmuştur.

Bölgenin coğrafi özelliklerine göre şekil alan pencerelerde bölgede bulunan ahşap malzeme kullanılmıştır. Genellikle Geleneksel Türk evi pencere özelliklerine sahip olmakla birlikte Safranbolu pencerelerinin kendine özgü bir ahenge sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışmada alan araştırması yapılarak Safranbolu'da buluna bütün evlerin pencereleri fotoğraflanmış özelliklerine göre sınıflandırılarak belgelenmiştir. İlçe merkezinde 800 kadarı yasal koruma altında olan yaklaşık 2000 geleneksel Türk evi bulunmaktadır. Pencereler sınıflandırılırken sadece birer adet farklı örneğe yer verilmiştir.

Pencereler, temek penceresi, kafesli pencereler, ferforjeli pencereler, kamu binaları, Parmaklıklar, cihannüma pencereleri, revzenler, kara kapaklar, cumba pencereleri, kim geldi penceresi, giyotin (sürme) pencere olarak 11 ana başlık altında sınıflandırılarak belgelenmiştir.

KAYNAKÇA

- Battal, C., Kazanasmaz, T., İpekoğlu, B., (2023), Evaluation of daylight illuminance in traditional dwellings: Main room/living room of Kula traditional dwellings. *Mühendislik Mimarlık Dergisi*, 28 (3), 1519-1531.
- Çetin, Y. (2008). Osmanlı konut mimarisinde cihannümalara (seyir köşkleri). *Sanat Tarihi Dergisi*, XVII (2), 43-58.
- Gökmen-Erdoğan, B. (2015). Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarında cam malzeme kullanımı üzerine bir araştırma. 5. *Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu*, s.347-359.
- Günay, R. (1981). *Geleneksel Safranbolu evleri ve oluşumu*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Kılıç, S. (2011). *Safranbolu'daki alçılı vitrayların desen, teknik ve renk bakımından özellikleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sarılioğlu, C. (2008). *Historiyografik bir sorunsal olarak: "Türk Evi" (1928-1995)* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uluengin, N. (1982). *Osmanlı sivil mimarisinde pencere açıklıklarının gelişimi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uşma, G (2021). Anadolu'daki geleneksel Türk evlerinin plan, cephe ve süsleme özellikleri bağlamında incelenmesi. *Artuklu Sanat ve Beşerî Bilimler Dergisi*, (6), 227-259.
- Yıldız, M. (2023). Geleneksel Türk evinde ahşabın sanata dönüşümü. *Bâb Mimarlık ve Tasarım Dergisi*, 4 (1), 64-77.

KAYNAK KİŞİLER:

- Aytekin Kuş. *Kişisel Görüşme*. 2021.
- Fatma Şehirli. *Kişisel Görüşme*. 2021.
- İsmail Alca. *Kişisel Görüşme*. 2021.
- Mustafa Şehirli. *Kişisel Görüşme*. 2021.
- Nihan Alca. *Kişisel Görüşme*. 2021.
- Selin Sütçüoğlu. Çetinbaş, *Kişisel Görüşme*. 2021.
- Şefik Dizdar. *Kişisel Görüşme*. 2021.
- Şerife Asmaz. *Kişisel Görüşme*. 2021.